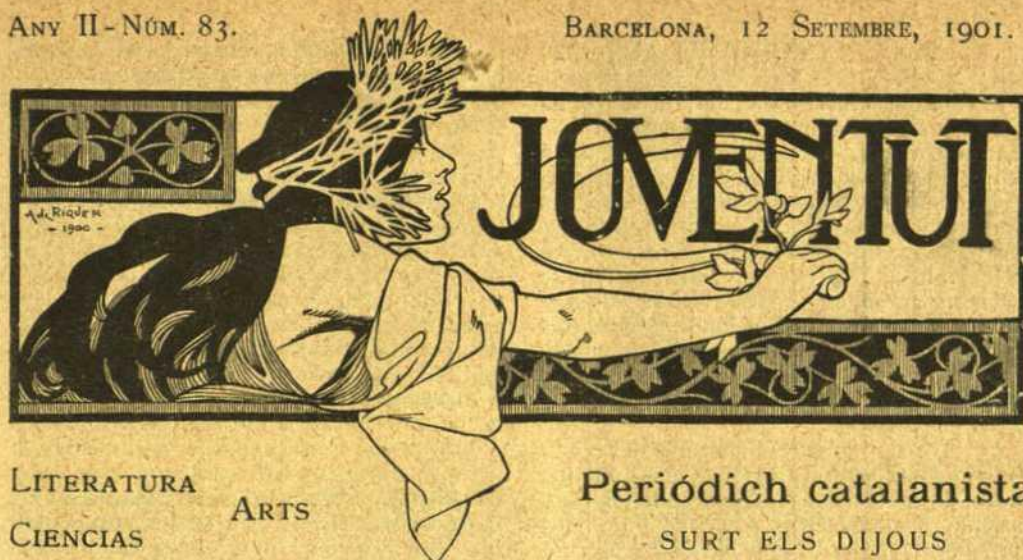

LITERATURA
CIENCIAS

ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. 20 CÉNTIMS

» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . . 40 »

» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

TEXT: Abrassant la Creu del Montseny, per Jacinto Verdaguer, Phre. — Consideracions, per F. Pu-
lulá y Vallés. — Dalt del Montseny, per Lluís Via.
— Diplomàtics, per Emili Tintorer. — Apuntació,
per Manel Serra y Moret. — «Joventut» a Mont-
seny y Guàrdies, per Antón Busquets y Punset.
— Don Quijote y Sancho Panza com a tipus simbòlics
espanyols y com a tipus simbòlics humans (acaba-
ment), per Pompeyus Gener. — Bayreuth-Munich: I,
per Joaquim Pena. — Novas.

GRABATS: «Joventut» a Montseny y Guàrdies (di-
buixos y fotografia.)

FOLLETÍ:

L'EMIGRANT, per Adrià Gual. Plech 6.

L'INSPECTOR AXEL BORG, per August Strindberg.
Plech 6.

Creu carregada sobre una ànima es un signe
de predestinació; sobre un pit, sia d'un po-
bre moribont, sia d'una verge del Senyor,
sia d'un penitent solitari, sembla talment un
signe de possessió.

Mes una Creu com aqueixa, plantada al cim
d'una montanya qu'es lo pit de nostra esti-
mada terra, me sembla no solament un sig-
ne de possessió, sinó també de la presència
de Deu sobre d'ella; y ensemps un acte de fe,
d'esperansa y caritat de nostra patria.

Més encara, me sembla veure quelcòm de
qui la ha creada y redimida, com si digues-
sem l'ombra ó la figura sagrada de Nostre
Senyor Jesucrist estenentli'ls brassos amoro-
sament, com per abrassar a sos fills, cridan-
nos a tots a una patria millor quan se'ns aca-
be lo viatge per aqueixa.

No'm guanya ningú en amor a Catalunya,
mes vull estimarla avuy, vull estimarla de-
mà, vull estimarla sempre. Vull que aqueix
amor no s'acabe ab una vida tranzitoria y fo-
nedissa, com la neu d'aquesta montanya cru-
cifera, sinó que desitjo estimarla també des-
de alli dalt, ahont l'amor del home unitse
ab l'amor de Deu, com una guspira al sol, es
d'eterna durada.

JACINTO VERDAGUER.

Matagalls (Montseny), 18 agost 1901.

ABRASSANT LA CREU DEL MONSENY

Verament la Creu de Jesucrist sempre es
hermosa, y en totes bandes es escayenta y
gran. Al comensament d'una carta ó d'un es-
crit se pot pendre per una invocació; a la vo-
ra d'un camí se pot pendre per una guia; a la
capsalera del llit per una guardiana celestial.
Al cim de la barraca de Valencia, que's re-
corda del temps dels moros, apar que diga,
aquesta casa es cristiana; coronant el fron-
tispici d'un temple, aquesta casa es santa. La

CONSIDERACIONS

Jo vaig per aquest món com un fantasma que no sia pas d'aquest món. Quan el present m'encanta, es tal el dubte que tinc de que aqueixa societat deixi existir quelcòm de bo, que'l present l'assaboreixo com un passat ple de desitjos, y'm sembla fins haverlo gaudit, fins al excés que dona la recança del abús. Y hi ha moments de feblesa d'esperit en que aymo més el pasat, donchs puch gaudir d'ell lo bo, fentne selecció, y oblidar lo dolent; y es en aquests moments en que m'esforso per'ajudarme a sentir el present sols com un acte de memoria de coses ja passadas.

Al travessar els estrets viaranyes del Montseny jo sabia ja haverlos travessat un'altra volta. Jo no las coneixia pas aquellas escabrositats per haverlas vist may, ni materialment havia sentit may la fresca que l'ombra dels seus boscos dona per'animar la ascensió; però en el fons de la idea, temps passats, la imatge de la montanya símbol de Catalunya, hi havia tingut un lloch preferent, al entorn del que voltaven els ideals, y'ls pensaments hi prenien coratge. Com boyras que'l sol d'un nou dia esvaeix, aixis els ideals s'han difuminat de mica en mica al sol de la realitat, y al travessar el Montseny, al sentir la impressió de sas bellesas, al gaudir sas immensas soletats, al sentir el pes de sas grandesas sobre'l cervell, ni sé si plorar ideals desvanescuts, si cantar la joia de la realitat, ó si, deixantme transportar pel buf de lo més intim, sentir, en lloch del present, aquell passat hermós de somnis y desitjos, aquella aspiració de plenitud de naturalesa salvatge, aquella fam de boscos y d'alturas qu'enlayravan la meua ànima y la rublian d'esperansa.

Jo no'ls havia may vist, mes aquells caserius de negres teuladas fumadas pel temps, perduts en las fondarias de la vall com monstres adormits desde ja fa anys, me saludavan somrihent, enlayrant sas fumerolas vers el cel. Es que un temps fou en que jo hi havia somniat ab ells, y haventlos cregut estotxos necessaris y adequats pera la vida passible, ells també havian format part dels meus ideals. Ells m'han somrigut, y jo he passat a frech d'ells sense saludarlos. Aixis es d'ingrat y dur el cor humà.

Jo no'ls havia may vist aquells arbres colossals de robusta soca, arrelats a la terra com abraçantshi, enlayrant son ufanós brancatge com llabis que s'obren pera un gran petó al ambient; y ells m'han donat la seva ombra reparadora de foras, y han ubriagat els meus sentits ab els perfums de las sevas flors. Es que un temps, passat ja, jo'ls havia sentit a n'ells com arbres diferents dels altres de la terra, més fills de la naturalesa que'ls altres, més propis a mi y fins tancant més símbols

de vida pera ma comprensió. Ja d'ells l'ideal bórrat, la representació que d'ells ne tinch es purament objectiva, y he deixat endarrera las sevas ombres sense girarme a guaytarlas, com de por de que m'esborrin l'anhel d'un dia y la esperansa que'm dongui foras y joia.

Jo no l'havia may assaborit aquell silenci grandios de las serraladas ahont el cant del aucell, que fuig espahordit al nostre pas, se sent venir de lluny armonisant ab la remor del fullam y la fresca monotonia de las ayguas. Mes aquell silenci m'abrassava acarontantme fins a lo més fons del jo, donchs un dia fou que sols aquell silenci y cap més d'altre cregui era la mare digna pera covar la pau, l'aspiració y la realisació de l'obra d'un individu especialissim. Y jo he passat pel mitj d'aquell silenci desitjant el soroll y fins fentlo, de por que sa abraçada no fos mortal y esborrés lo que de goig tingueren dias passats, que ja no tornan com no sia en las fondarias de la memoria propia.

Y es qu'en el món forjém ideals al dessorbre de las cosas, y'ns las representém revestidas del ropatge que cus nostre pensament, y'ls ropatjes se malmeten refregantse en las angulositats del Temps, y las cosas quedan tal com eran, sense que triguin gayre a tornar a ésser vestidas ab novas vestimentas. Tal fredat ens fa la nuesa després de tants sigles y sigles com fa que'ns tapém ab la roba nostras formas ab tot y reconeixelas bellas, y ab la hipocresia las ideas del nostre cervell, ab tot y aplaudirlas intimament. Y son els ideals lo que nosaltres reconeixém més gran, els que desapareixen a més trigar quan l'individu mor; y son las cosas sobre las quinas se fundan, y que reconeixém petites, las que quedan; com de las cosas mateixas, la forma, qu'es lo més gran qu'en ellas existeix a nostres ulls, y sobre la que formém l'idealisme de la Bellesa, es lo que a la fi desapareix, y la materia lo que no'ns sorprén tan fonament, lo que resta y segueix donant toms per l'espai. Perque jo no sé si es defecte de nostres ulls ó lley de la naturalesa, que a tot lo gran li donguém apreciació de petitesa, y lo petit y vulgar y corrent se'ns presenti y ho admetém ab els caràcters de grandesa y sublimitat.

Quán gran se'ns presenta als nostres ulls la persecució que uns poderosos emprengueren contra'l nostre poeta! Y no obstant, res tan petit com veure al impotent atacar al geni, y veure al fort de músculs d'or voler ofegar brutalment al feble que ni tan sols s'apresta a la lluyta. Y tals actes, quina grandesa aclaparadora'ns corprén, no passen d'ésser petitesas al costat de la verdadera grandesa natural que tots gaudiem y tots hauriau gaudit a serhi en el modest menjador de la hermita de Santa Fe. Donchs es lo que'ns sembla petit lo que verament tanca major cantitat de grandesa y sublimitat. Y

aquell estol de noyes aplegadas al cap d'una taula, llevantse pera entonar ab fembrils veus cants del poeta, pera honrarlo, y aquell reconeixement de la grandesa del geni fet per la dona, que sembla vinguda al món pera ensenyar el viarany de la veritat y endolsir l'amargor dels entrebanchs de la vida, tingué quelcòm de l'antiga sublimitat grega, y molt de la grandesa del silenci de la Montanya, dels perfums dels seus boscos y dels cants dels seus aucells.

Podrán quedar en las pàgines de la Historia las terribles persecucions y malavolencias suferidas pel gran poeta, però en el fons de nostre cervell hi queda ab linias més lermas grabada la vetlla passada a Santa Fe. Donchs aquelles estrofes de *L'Emigrant*, ab tota la dolor de la mel y l'acritut de las llàgrimas, aquell esperit d'amor regnant entre tots els congregats y aquelles llàgrimas d'enterniment que humitejaren els ulls de Mossén Cinto, als nostres ulls son més grans fins que la montanya mateixa. Perque'ls cants podrán haverse evanescent, l'esperit desaparegut y las llàgrimas anegarse, y la Montanya restar; però nosaltres som homes y no podem sustreurens de las nostras qualitats d'accidentalitat. Que no es tampoch tan poca cosa un accident quan tanca tota una eternitat d'amor y enclou y representa y concentra l'esperit de benevolensa universal.

F. PUJOLÀ Y VALLÉS.

DALT DEL MONTSENY

COLOQUI.—AL AMICH PUJOLÀ.

—Company, ja's fa fosch: tot es boyra... Guayto, regiro per tot arreu en aquesta inmensitat, y tot se'm pert... Ni veig el mar!

—Ja l'anyoréu?... Jo també.

—Os agrada més el mar que la montanya?

—L'he vist més, el conech més: veusho aquí.

—Es més gran als meus ulls que la montanya.

—Tal volta os ho sembla. Vos penséu en el mar qu'heu vist, el mar de las platjas nostras, lluminós y tranquil com el de Grecia, quinas ayguas transparentavan la imatge del Home esculpida en marbre, dignificada per l'Art... Os agrada'l mar lliure, perque sobre d'ell hi extenêu tota l'ànima ab la mirada...

—Mes, trobantnos en el rovell del ou de Catalunya, y contemplant aixó qu'es tan nostre...

—La mateixa contemplació entristeix. Jo crech que la vera admiració es tristesa: quelcòm gran, que aclapara, qu'es trist...

—Aixó es encongiment de l'ànima; no'n diguéu admiració.

—Admirant, un se queda corprès, suspens...

—Es que sentiú el mal de la montanya. Com a un malalt que'l reprén un aliment sobtat, os reprén a vos aquest ayre, perque estéu débil.

—Y os passa lo mateix?...

—Sí. Aquí no hi estich alegre. La montanya'm corprén com a vos.

—Dirém com Ibsen que no som fets pera las grans ascensions?

—Aixó de cap manera! No es la montanya lo que m'aclapara: es l'espectacle del Home que hi viu com una bestia en un cau: isolat, ignorant, rutinari, salvatge...

—Peró fort. Més fort que nosaltres. No té res, no vol res, no necessita res...

—Donchs no es Home.

—Present que nostra civilisació es falsa y esquifida, y'n fuig. La seva senzillesa, la seva virginitat d'ànima...

—O solzament son instint...

—Lo que sigui, li donan una clarividencia que no possehim nosaltres, y l'allunyan de tota convenció y de tot encarcament. Si ell aixís pot viure y nosaltres no, ¿qui es el més fort?

—Es supersticiós.

—Nosaltres més qu'ell, que'ns fa por el seu medi. Si fossim forts, no'ns en apartaríam tant.

—Es poruch y egoista més que nosaltres: té por a la societat.

—Nosaltres a la naturalesa.

—May! Ell de la societat ne desconfia...

—Potser fa bé.

—Y dintre la naturalesa hi viu perdut...

—Y nosaltres?

—Nosaltres hi vivim com Homes; nosaltres aspirém. ¿Hi há res més gran que aspirar? La montanya m'es agradosa, mes no pera enclotarmhi, no pera fermer una barrera. Jo voldria resseguir-la, no a pas de tortuga, no cavalcant en las mateixas bestias que ja hi anavan en romiatje mil anys enrera, sinó fentme conduhir pel llamp, aturantlo y llençantlo a mon pler...

—Comprench el vértich, però també la vida de contemplació.

—El vértich no existeix pera l'Home: sols poden sentirlo'ls contemplatius, quan se'ls treu de sa vida petita.

—Admetém lo infinitament gran y lo infinitament petit, ho invertim, y... ¿qu'es lo petit? ¿qu'es lo gran?

—¿Per qué aquesta atonia propia sols dels que no veuen ni presenten un més enllà? ¿Pera qué son las distancias, si no pera franquejarlas? ¿No os atráu la idea de la velocitat? Més, sempre més!... El goig d'anar en burro per la montanya, es un atavisme. La rápida locomoció moderna, a través de plans

y montanyes, es més encisadora encara. Un telègrama dant compte d'un gran exhalsament ó d'una gran hecatombe als pochs instants de tenir lloch, enclou tanta grandesa y tanta poesia com la carrera tràgica del soldat de Maratón.

—En lo que no hi ha poesia es en els aparells, sempre fràgils, esquifits com tota obra humana. Al buf del temporal, ó a la estimbada d'una roca, s'os trenca un fil ferro, se desvia la corrent, y tota l'obra queda inútil, reduhida a lo qu'es... a un enfarsech més, a una joguina.

—A cada moment, per l'espai, s'estimban mons que topan l'un ab l'altre. Això fa bo lo que os dich, y no perjudica a l'armonia dels astres. ¿Hi voldriau restar inmovil dins d'aqueixa armonia?

—M'accontento, pobre de mi, ab aqueixa armonia, ó si voléu ab aqueixa música celestial. Las grans velocitats son marxas de formiga segons com ho miréu, perque tot es relatiu. Deixemnos de màquines ó d'enginyes que ni ara ni may servirán prou a la nostra imaginació ni al nostre anhel. Ja hauréu reparat que sempre qu'anéu en tren, hi ha algú que's queda mirantlo passar. Si no deixéssim algú enrera, ni anéssim a trobar algú, no tindria tanta d'emoció'l viatge. Tot anyorant lo que deixem, aspirém a quelcom desconegut y bell, que volém assolir. Deixem enrera un repós, però aném en cerca d'un altre. El repós es el fi suprém. Y també'l repós, el regaló de la excursió, es lo que a vos os tempta, quan demanéu pera la montanya la còmoda locomoció moderna. Y'l mar mateix, no vos enamora sols perque es ample, sinó perque os sembla menys tétich, més seré, més clar y alegre dins de sa grandesa. ¿Questió d'òptica?...

—Ell me dona més ayre, més frescor, més llum. Tot en el mar es claror, perque en ell s'hi reflecta'l sol. Y devant d'ell no me la sento encongida l'ànima.

—A mi'm passa lo que a vos, ja os ho he dit...

—¿Renunciéu, donchs, a la montanya?

—No, qu'ellà té recons encisadors, nius d'auells, cants de joya. ¿Y per qué hem de sentirnos febles en plena montanya? ¿Per qué l'hem de témer el seu silenci solemniat? Aquí millor qu'en lloch hi ressona la veu de la campana, però també hi ressonan els cants del Home, y tots els himnes grans. En el transcurs dels sigles, el mar va baixant y la montanya emergint. Ella s'eleva, s'eleva, se'ns fa inaccessible. Sembla que'ns aném enfonzant, de cos y d'esperit. Son tal volta's ayres més purs els que'ns semblan enrarits. Pujemhi, donchs, a la montanya, a respirar els grans ayres y a dominar els grans horitzonts... Y així voldriau fer vos; aixís el voldriau al Home: gran y sá; no vegetant, sinó remontant l'esperit a n'aquestas alturas, que

com el llamp voldriau dominar y recorre. Os fan nosa potser las brossas, las espinas y'l pedruscall, qu'amagan tantas bestioletas verinosas; mes si la netejem la montanya, si per un mal entés neguem la vida a las bardissas malsanas y a las bestioletas verinosas, ne treurém bona part de son encant y la farem esquifida. Vos no'l toleréu cap atentat a la vida, y per xò'l mar os agrada més: perque no os posa en estat d'haver d'atentar contra res. Aquí hem vingut ab un poeta qu'ensemps es sacerdot, ab un poeta que pertany a una de las religions que més se glorian de predicar l'amor, y... ¿veyéu? La gran figura d'aqueixa religió, Jesús de Galilea, igual sentia l'amor quan acoblava als pescadors per las platjas, que quan feya'l sermó de la montanya. El tullam de las fonaladas sonava tan armoniosament a sas orellas y li inspirava idees de pau y amor tan bellas com las que poguéu suggerirli la sua complanta de las onas en un clar de lluna.

—Mossén Cinto es l'enamorat del mar, el cantor de *L'Atlántida*, en quin prólech diu ell mateix parlant de las onas: «... No tan amargas pera mi d'ensá que bressavan mos flayrosos somnis, y ab càntichs y música m'hi cridavan hermosas visions de juvenesa. Passaren salagueras ó aterradoras devant mos ulls enlluernats, y, caygudas las barreras de mas montanyas anyoradas, mon horitzó poétich s'aixamplá com un cel que s'esboyra.»

—Si: y al mateix Mossén Cinto l'hem vist y'l veyém aquests dias, com a sacerdot ó com a poeta, predicant ab complascencia l'Amor, rodejat de quitxalla, en un y altre poble del Montseny. També aquesta montanya n'hi ha suggerit de cants hermosos.

—No'ns entendriam.

—Si estém entesos! Os sentiu millor, com jo mateix, aprop del mar: però jo os voldria menys exclusivista en vostras idees en aquest punt. Me dariau la rahó sin instant, limitantnos a lo que som, volguéssiu pensar com jo sense por d'empetitir els vostres pensaments.

—Sentint lo que vos sentiu, ja n'hi ha prou.

—Y jo també os la daré la rahó, perque tots sentim lo mateix.

—¿Conveni ab mi en que l'aspiració es lo gran, lo bell, lo que dignifica?

• —Ho es l'aspiració, y ho es l'anyorament. Una y altre son bells, perque una y altre son tot amor y poesia.

LLUIS VIA.

DIPLOMÀTICHS

Els qu'anéu a Santa Fe
y passéu per Sant Celoni,
si busquéu un tragner
no preguntéu pel Geroni.

Els aficionats a fer excursions bé prou qu'ho saben: sota la pell d'un bon tragner s'hi amaga un diplomàtich. Y no un diplomàtich a la espanyola, sinó un diplomàtich a lo xino. Marruller, desconfiat, fret, tossut y habilidós, enrahona poch y contesta lacònicament a las preguntas, tantost ab sequedat y confusió, tantost amable y precis. No pregunta res que pugui semblar indiscret, mes, observador profund, coneix tot seguit ab qui se las heu, lo qual es per ell de gran importancia, puig el seu comportament variarà segons el *client*. Es orgullós, perque, tot y caminar darrera'l matxo, sab qu'es el quefe de la expedició; y coneixent a pams el terren que trepitja—que maleheix interiorment—dona consells ab to de manament y articula interjeccions que semblan amenassas. Com si fos rey y senyor absolut de la montanya, no consent que'n poguéu saber res d'ella, y contradiu sistemàticament las vostras observacions: ell es l'únic que sab el camí, las distancias, els indrets més hermosos y ls hostals més acondicionats; sab els punts perillosos ahont heu de baixar perque'l matxo no s'estimbi, y las fonts més frescas ahont no os deixarà beure encara qu'os moriu de set. Os desprecia, y'l seu despreci neix de que no sab comprendre per qué feu tals excursions. Ell, fort, arribant fresch al fi de la jornada, més aburit que cansat, os considera ab llàstima al veureus encarcerat y ranquejant al baixar del matxo. Y no sab comprendre de quina manera os havéu divertit.

Un bon tragner es avaro, y troba mil recursos pera explotarlos. Per aixó té secrets qu'están en oposició ab tot lo acostumat. Res de servilisme, res d'adulació. La cara sempre ferrenya y'l posat hostil. Fa la fera pera que sentiu continuament la necessitat d'aman-sir-lo, lo qual sols logrèu a mitjas y per breus instants ab cigarros, tragos y propinas. Mes, fumat el cigarro, ó la propina a la butxaca, ja'l teniu *fent mèrits* pera que *torni a ploure*. No hi ha ningú com un bon tragner que abusi tant ni tregui tant profit del mal humor...

Peró tots el trets de la seva diplomacia van dirigits al moment solemne d'arreglar comptes. Per primera providencia, arribats al punt en que os heu de separar, el tragner desapareix y no logrèu topa ab ell fins minuts avans de la separació definitiva. Vol tenir discusió, però breu y peremptoria. Per bé que paguéu, sempre està malcontent, y sols cridant més qu'ell no os cobrarà'l doble de lo estipulat.

Un dels recursos més usats es el de que's va servir el tragner que'ns portà pel Mont-

seny. Avans de sortir tot va bé; feu preu dels matxos:—Aném a tal punt: tants dias, a tant per dia, fa tant.—¿Sembla que no pot ésser més clar? Donchs un tragner troba modo d'enfosquirho! Al acabarse la primera jornada, ó avans, el tragner os diu, com si res recordés: «¿Ahont els hem de deixar?—Ja os ho varem dir: a tal punt.—Ah! Donchs aixis... me pagarán el viatge de retorn!»—S'entaula la discusió, en que molts tranzigeixen. Si os manteniu ferm ab l'amenassa de plantarlo pera pendre altres matxos a cada nova jornada, el tragner calla fent semblant de tranzigir. Mes al arreglar comptes, ab més fermesa que may sostindrà que qui tranzigi foreu vos.

Un altre recurs—aquest fou empleat ab nosaltres—consisteix en demanarvos el primer dia una cantitat a compte. Arriba'l moment de separarvos, y os arma'l tragner la gran discusió; el temps passa, y no os recordéu més d'aquella cantitat.

Ab tot aixó y una bona propina, el tragner bon tragner s'entorna a casa trist y capficat, com si li haguéssiu robat els diners.

Y a pesar de tot, un la recorda ab certa complacencia la figura estoica del tragner, que camina pensatiu darrera'l matxo y logra casi bé sempre imposarse y fervos sentir la seva superioritat ab un art refinadíssim, en que no hi entra pera res el servilisme ni l'adulació.

EMILI TINTORER.

APUNTACIÓ

El sol espurnant la terra queya assobre meu a doll, cremant sense lograr aturdir-me, quan venia cap a Folgarolas sostenint animada conversa ab un bon pagés qu'avans d'entrada de foch tenia d'arribar a Sant Hilari; y á mi que m'animava'l desitj d'estrenyeus la mà, m'empenyia coratjosament la parla franca d'un terrassà catalanista ab tota l'ànima. Els matxos que inoportunament m'han sortit al tombant de l'assolejada carretera sense llurs bagatjes, m'han fet deixar aquell amic tan espontani y entusiasta, pera desfer altre cop sense vosaltres la feixuga caminada.

Mes al fi os he trobat, companys; y al trobarvos, ab vostras caras ja enmorenidas per aqueix sol que regala'l foch á torrentadas, ab vostres ayres mitj apagats, ab aquells trajos que tan bé arrodonian las amplas payolas qu'os cubrian la testa, al voltant del genial Verdaguer, he tingut una impressió falaguera devant de vostre aspecte original, que á mi m'ha semblat el símbol d'aqueixa joventut ciutadana que's prepara pera una lluyta ardida, aquesta lluyta que pressent la sanch revolucionaria de tots els que sentim glatir en nostre dintre un'ànima catalanesca.

MANEL SERRA Y MORET.

Vich, 20 agost, 1901.

«JOVENTUT» Á MONT- SENY Y GUILLERÍAS

La publicació del hermós llibre de Verdader, per nosaltres editat, estava á las acaballas, y per lo tant, com á celebració d'aytal aconeximent, comensavam á tirar plans á fi de dur á felis terme la excursió per aquelles terras per mi tan estimadas.

Era un tant difícil podernos acoblar tots en quatre dias pera fer el romiatje, puig cada un té llurs obligacions y més al escaures en plena estiuada, época ques acostuma passarla en determinats llocs y fora de la ciutat. Per fi trobarem solució: Mossén Cinto anava á presidir el certamen de La Bisbal el dia de la Mare de Deu d'Agost; en Pujulá era per las platjas de Sant Feliu de Guixols; per tant, combinarem que al retorn del primer l'esperaríam á Sant Celoni, y l'segons hi ajuntaria á la primera ocasió; y tot seguit vaig engandayar l'itinerari, que resultá ben vistós y aprofitable, á fi de poder admirar una vegada més las bellesas superbas y corpreneadoras d'aquell clap de terra catalana que pot competir ab els mellors paisatjes y escabrositats que donan nom á paissos de fora nostre terror. Segueixme, lector, y prometo ferte veure tot el trajecte recorregut en tan bona companyia. Podré explicarho sense poesia, però fidelment te mostraré jorn per jorn y hora per hora l'enlayrament nostre per aquelles cimallas gegantas, y l'encofurnament per aquellas frondositats gerdas que fan oblidar tot el batibull á que'ns té condempnats la vida de ciutat.

De retorn d'una petita excursió per las terras altas, el dia disset, á la una y minuts de la tarda, pujava al tren á la estació de Fransa, que'm deixá á la de Sant Celoni, ahont,

guiarme al lloch ahont se trobavan. Ves-savan tots joya y satisfacció. Del mati que hi eran en aquella població pintoresca, arredossada á l'ombra del vell Montseny.

Havian visitat, alguns llocs tradicionals, y després s'havian deturat bella estona á ca'l apotecari, amable senyor que proporcioná á Mossén Cinto gran copia de datos referents á la llegenda memorable del cavaller Vilardell, famós héroe de Sant Celoni que doná mort, en lluyta

feréstega, á un drach esgarriós...

Ordenat que fou tot, arrencarem anhelosos de fruhir la vida nova que'ns proporcionavan els quatre jorns destinats á la contemplació de la naturalesa salvatge d'aquellas afraus. De dret á Santa Fe, passarem els carrers de Sant Celoni cridant l'atenció de llurs habitants, tant per la currua que formavam, entre nosaltres y ls sapats matxos, com per l'original aspecte que'oferiam ab las amplas payolas, trajos lleugers y'l corretjat bastó de tortellatje que penjava del nostre bras. A ple sol canarem la carretera fins al llogaret de Moscarolas, ahont ferem parada pera mullar nostras bocas ressecas del sol y la pols. Moscarolas es del tot hermosissim; la seva iglesia crida tot seguit l'atenció del excursionista que cerca arreu bellesas y més bellesas. Quan deixarem eix poblet pera enfilar nos amunt y sempre

per encàrrech de mos

companys d'excursió, el bon catalanista Ricart Besa m'esperava pera

amunt, el sol ja anava a la posta, y al arribar a la Font del Profit, que ja era del tot fosc, el fret apretava de valent. Prenguerem un xarrup d'aygua en aquella deu gemada, y amunt altre cop fins a trobar la devallada de la vall de Santa Fe, encisadora a tot serho y plena de misteriós encant en aquella hora.

Al Santuari hi bullia la gent: ab això no cal dir si'l sopar seria pintoresch. Encaixa-

rem ab el valent catalanista senyor Monjo de Vilassar y ab el ex-diputat a Corts senyor Maluquer, de

qui ens digué Mossén Cinto qu'havia fet sentir nostra llengua al Congrès recitant aquell final de l'oda a Barcelona:

Qui enfonza ó alsa'ls pobles
es Deu que'ls ha creat.

També hi havia un aplech de noyas que'ns regalaren a las postres ab un seguit de cançons populars catalanas y ab

L'Emigrant, qu'en aquells cims produhia un efecte sorprenent ab sas gemegadoras estrofes, que feren humitejar els ulls de son autor, encomanantnos una tristesca dolça, fins que'ns enardiren las solemniais notas dels *Segadors*, cantadas per tots els concurrents, y acabant ab *viscas* a Catalunya y al autor de *L'Atlántida*. Quànt mellor hauria resultat aquella vetllada intima a no ésser un bon

senyor que'ns volgué regalar ab una sessió de *fonógrafo*, instrument ab el qu'executà varis fragments d'*ópera* que desdanyan d'aquells cimalls ahont, en bona fe, més hi escauhen las tonadas populars de la terra y'ls espinquets del fluiol. Tots aquets moderns invents ja'ls tenim a ciutat, y al anar a montanya hi aném pera veure la naturalesa en son primitiu estat; del contrari, ja no'ns mouríam d'aquí. No l'acabarem pas desentir, perque'l traginer ab la llanterna'ns feu de guia

per'anàrnosen a reposar, puig ens calia matinejar l'endemà.

Clarejava quan ab en Via y Mossén Cinto, trepitjant l'herba frescal curulla de rosada, passejavam per la vall xamosa. El cel era blau, ben blau; ni un tel de boyra amagava las bellesas d'aquell sublim paisatge. En tant anavan arribant els demés companys, a quins feyam desdejunar ab la típica *barreja* y la xacolata, qu'es sens dubte bon coixi pera esperar l'esmorzar anant de camí a trench de dia.

Ans de despedirnos de la soliuu hermita y de la vall regalada, uns quants excursionistas, entre'ls que s'hi trobavan el grabador senyor Furnells y nostre amich Mestres, de *La Elzeviriana*, tragueren una vista de nostra colla, y un'altra quan, posats en marxa, empeniam la ruta cap al convent y hermitatge de Sant Marsal, ahont hi arribarem després d'havernos extasiat ab la immensitat d'aquellas vessants atapahidas de fagedas immensas, en quinas ens entafuravam com en avenchs de verdor hermosissima, sense cop-sar ni un raig de sol, que ja comensava a picar de debó. A la eixida de la fageda més grandiosa de las que puga haverhi, s'presentà a nostres ulls l'espectacle més inmens: als nostres peus las Guillerias laberinticas, ab sas fragositats y ab son estol de pobles de tota faysó: els cingles de Cabrera y Collsacabra, tancantlas pel cantó de la plana de Vich; els de Portabarrada, Sant Gregori y Farnés, de la Selva y Gercnès; la serralada pirenenca al fons, velada per la boyra, y al bell mitj, com un monument colossal, la montanya esquerpa y alterosa de Solterra, mostrant com a far lluminós la enrunada hermita de Sant Miquel de las Formigas. Jo gosava, tant per la grandiositat del paisatge

que ja coneixia, com per veure gosar y embadalir-se als meus estimats companys.

El coll de Las Ferreras ens tapà de cop el panorama, y ferem la devallada al convent de Sant Marsal, entre falgueredas y ginesteras que llensavan una flayra enamoradissa. A la envista del Santuari un repich de campanas ens ompli de joya; joya que's doblà al entrar al desert y antich casal y trobarnos ab un aplech de gent endiumenjada, y més que tot ab la persona del bon guardià Mossén Gaspar, que'ns donà bon goig portantnos a la seva celda, ver estudi d'un naturalista que passa las horas del jorn, llevat sas devocions,

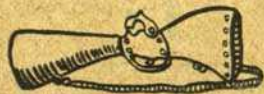

estudiant y analisant las especies espargidas per aquell reclós de montanyas. Lo que més ens cridà la atenció fou l'esquelet d'una miloca rara, ab quina ens expansionarem de debó fent epigramáticas consideracions, en tant qu'en Pujulà'n treya un croquis pera *cul de llantia* de Joven-tut. Mossén Cinto celebrà missa, ajuda-

dantli jo ab vera satisfacció, y passarem al menjador, ahont una escotorida minyona, ab quina en Monegal simpatisà, ens servi un esmorzar del tot montanyench, no mancanthi la tipica ensiamada de ceba y tomátechs. Ens amenisavan aquella feyna las refiladas d'un fluviol que tocava un espigat minyo, arrencantli tot de notas populars y balls de la terra.

Ab tota recansa tingerem de donar l'adeu a n'aquell reclós de pau, despedintnos del bon capellà; y enfilantnos pels turons del Parany y sas Portadoras a Coll Pregón, ens atansarem a la Creu de Matagalls, tapantnos sa vista'l turó del Home mort y altre turo-nell sense nom, que ab en Marti convingue-rem en batejarlo ab el nom de *Turó de Joven-tut*. Ens tornarem a encurriolar y tot seguit guanyarem el Matagalls, desde quina cimalla, coronada per la creu d'abet salvatge, espargirem la mirada per tota la terra cata-lana, allargantla fins a la germana Valencia, el gentil Rosselló y la joliva Mallorca, tra-yentnos d'aquell encis una nuvolada de formigas aladas, quinas ens feren esgranar la poesia de Verdaguer inclosa en el volúm d'*Ayres del Montseny*, que allavors festeja-van. Bon tros avans d'arribarhi a la Creu, ja Mossén Cinto m'ho deya:—¿Qui sab si trobarem las aladas?—Bé las trobarem, obligantnos a devallar fins a la Font de Matagalls, com trayentnos de la cima geganta ahont deuen tenir sos colloquis ab l'arbre de la Fe.

Ans de deixar aquell pich. colossal que tantas y tantas vegadas so canat en tot temps y a totas horas, volgui cumplir una comanda que'm feren personas per mi ben estimadas, quinas, al despedirmen pera nostra excursió, m'encarregaren que de desde la cima del Matagalls contemplés llur Masia superba, que asseguda al bell mitj de la Plana de Vich, apar regina coronada per porxada majestuosa qu'ombrejan un clap d'arbres verdosos. Prou pogui ovirla, y'm recordà la matinada aquella en que m'hi vegi tan galantment obsequiat, y ab la companyia de mon intim amich en Manel Serra y Moret, fill del may prou plorat patrici Serra y Campdelacreu. Prou la vegi la Masia de Quadras alsarse al mitj de la comarca vigatana, niu xamós de la gentil poetisa. De sobte un parrach de boyra s'allargassà y'm tapà aytal vista, baixant els tarters rellicosos a tota pressa per atrapar als companys, quins ja acabavan d'arribar a la capelleta de Sant Miquel dels Barretons, encinglerada en una penyatera abrupta, d'esquena al cingle y fent molt perillosa sa volta, y de quina, al contàrlos hi jo la dita popular de la comarca, de que qui la volta no té may més mal de cap, volent dir qu'es segura la estimbada, en Tintorer practicà doble la ruta sense cap contratemps, valentli la credencial d'intrepit que no paravan de glosarli ab bromas ben originals en Monegal, en Marti

y en Via. Ab un girar d'ulls arribarem al grandios santuari de Sant Segimón, ahont dinarem, trobanti a mancar Mossén Montanya, quedant d'ell el tipich trabuch, dirigintnos després a Viladrau, passant per las arriscadas rocaters del Oratori, ahont, a copia de crits y escándol del traginer, que, dit sia de pas, no'ns proporcionà cap estona distreta com ne proporcionan la majo-

ria, en Monegal se vegé obligat a baixar del seu *valerós* matxo, devallant ab pena aquell cingle ab els peus inflats y sufrint barbrement. En cambi, pogué donar temps al seu roci pera esbrotar herbas y més herbas y fins algún tany de novell castanyer, puig tant el d'ell com el d'en Pujulá, passavan tot el sant camí menjantse las verdors regaladas d'aquellas afraus.

A l'Arola beguerem la típica marcinada, y a entrada de fosch paravam a Viladrau, devant del *Hôtel* d'en Bofill, ahont ens allotjarem després de passar per las bàquetas de tota la colonia estiuhenca, que a la nit ens

volgué admetre en sa tertulia pintoresca, en la que, després del espectacle de *putxinellis*, que feu la delícia d'en Tintorer, s'organís un ball del tot xamós, acabant ab la típica sardana, qu'organisarem en Pujulá y'l que subscriu, trayent al mitj del saló a dugas senyoretas, quinas no's donaren de menys de dansar ab nosaltres, que comensavam a oferir mal aspecte ab las peripecias del camí y ab nostre trajo original. Ferem glatir de debó a n'en Trini, que'ns tingué enveja de veure que's aixamplava la sardana, y ell, a causa del estat de sos peus, no podia seguir, haventse d'arreconar a tall de *papá* en un cayre de saló.

Acabá la tertulia nit enllá, y deixant grat recort de nostre pas entre la colonia, ns retirarem. L'endemá, després d'haver donat jo un bon tom ab mon estimat amich Mossén Ignaci Obiols, avuy vicari d'aquell poble, cap a Espineltas falta gent, y d'allá, pel Pla de la Creu y Collsabena, a Sant Andreu de Bancells, ahont dinarem en el revellit escó d'una pobre casa de pagés, en la que'ns serviren ab tot cuydado y confort. Allá hi trobá Mossén Cinto un vellet del seu poble que'l convidá a sentir cansons d'aquellas tan rancias, com deya ab tota ingenuitat. Y després de pendre café, qu'arreglarem ab en Tintorer de la millor manera que'ns fou possible, Mossén Verdaguer ens llegí al ayre lliure son discurs de president del certamen de La Bisbal, enfilall de prosa catalana exuberant de bellesa y grandiositat, que'ns recordá tot seguit la colossal *Atlántida*.

Després cap a Vilanova de Sau, passant pel tétich Pont de Malafogassa. A Vilanova ens esperava'l bon rector Mossén Amargant, que'ns rebé tot joyós, emportantsen a Mossén Cinto y a n'en Via a sa casa rectoral,

mentres nosaltres, allotjats al hostal de dalt, frisavam pel sopar, llevat d'en Pujulá y en Martí, quins desitjavan dormir planers, puig se trobavan indisposats. Pera millor estar, els aviarem a una casa particular més endevall del hostal, ahont els vaig servir un té vert del terreno que'ls posá a to, y sobre tot la torrada ab vi ab que'ls vaig regalar a la matinalada, áns de marxar cap a Sant Romá de Sau, ahont Mossén Fàbregas feu de guia als companys, mentres ab en Tintorer feyam cap al Moli per arreglar l'esmorzar. Vegerem el típic fossar, avuy molt descuydat, sobre'l que vaig escriure quelcóm. Com a recort d'aquell pintóresch y xamós poble de la vora del Ter y encauhat a las Guilleries, ens enduguerem un gros *pa moreno* del tot gustós, que segons frase d'un amich que trobarem, semblava una mola de moli; y d'un moli venia.

Voltejant l'aspriva montanya de Casserras, ahont hi há l'antiquíssim monastir de monjos clunicenses, sortirem d'aquell reclus ahont ara avans ara esperavam que'ns eixís en Serrallonga ab llur quadrilla. Si no va

sortir el llegendari personatge, no'ns faltà un altre Serrallonga que ja podem dir-li'l II, y aquest era'l celebre traginer Geroni, home ben aixirit y que'ns plomà més del compre.

De sobte, y després d'una ascensió fadigosa pel Collet de Tarradas, ens tapà la vista l'altiu castell de Sabassona, encinglerat a la serra que separa las Guillerias de la Plana de Vich. Admirarem sa fabrica gegantina y sa hermosissima iglesia romànica, y devallarem cap a Vich, passant per Tavernolas y Folgarolas, bressol del geni creador de *L'Atlàntida* y *Canigó*. Reposarem en sa casa, ahont forem obsequiats, y altra vegada en marxa cap a Vich, hostatjantnos a la Torre-ta, devant de Santa Teresa, ahont ens vingué a trobar en Serra y Moret, estimat col·laborador y amich, que'ns acompanyà en l'expansiu dinar, en el qu'en Monegal estava, com s'acostuma a dir, *espallarrant*, arrodonint el final de nostra visita al Montseny y a las Guillerias, digna apoteosis y coronament del llibre quinas bellesas ara fruïxen tots els ay-mants de las lletres catalanas.

ANTÓN BUSQUETS Y PUNSET.

DON QUIJOTE Y SANCHO PANZA

CÓM A TIPOS SIMBÓLICS ESPANYOLS
Y COM A TIPOS SIMBÓLICS HUMANS.

II

Després d'haver donat aquest significat de la personificació ètnica del *Don Quijote*, per sobre d'ella ressurt encara un altre simbolisme: l'humà. Ademés de representar la Espanya castellana, l'esperit de *Don Quijote* es esdevingut la personificació del idealisme ignorant y buyt, però tot voluntat, tot acció,

tot bonas intencions y esperit de justícia. Tots els grans héroes miran endevant. *Don Quijote* al revés: es com Espanya, y'l seu heroisme mira endarrera. Ell es la noblesa de l'ànima feta home, però home privat completament del sentiment de la realitat, de la observació y del tacte; es l'home endarrerit, atrassat, que sols el passat coneix, y encara'l passat més ó menys desnaturalisat, fixat en els llibres. Ell es l'antítesis del seu escuder, d'aquell centaure meytat pagès y meytat burro, fortament assentat sobre la terra que trepitja, de la qual poch se distingeix y poch s'alsa. Personificació del sentit comú, de la vulgaritat pràctica, despul·lat de tota mena d'idealisme, ell no mira ni endarrera ni endevant: viu confiant en el present. *Sancho* es la bestia farta; *Don Quijote* l'héroe buyt. Fonentlos tots dos en un y empenyentlos avant, resultaria d'ells un home perfecte. Cervantes, en la seva creació, ha dividit la humanitat en dugas especies: l'una que retorna al fanch, l'altra que vola al cel.

Els esperits seriosos, en el verdader sentit de la paraula, al admirar a *Don Quijote* l'planyen: las sevas desventuras no'ls fan pas riure. La culpa del *hidalgo manchego* es del seu país y del destí. Aparegué tres sigles més tart de lo que degut hauria; y nasqué en un desert, isolat del món, del món que caminava. En el seu reconet de la *Mancha* no podia adquirirne de noticias. Ignorant del Renaixement, se cregué encara en plena Edat Mitja.

La cavalleria ja no era una religió; els Moros se'n havian tornat a Africa. Ja la Justícia no era exercida pels *senyors*: era sols una institució purament administrativa y regulada; casi bé un ofici. Tothom sabia que'ls gegants, els nanos y'ls drachs eran solzament bellas ficcions dels poetes, quan no eran ninots de fusta, de drap y de cartró pintat, pera fer l'alegria de las criatures en las grans festas; y *Don Quijote* apareix en mitj d'aquell quadro ab la seva *trista figura*, ab sa armadura arcaica, acompanyat pel seu discordant escuder, com un fantasma del passat en mitj d'un país desert. Se diria qu'es un personatge mitj-evil, perdut en ple Renaixement, fent excursions per l'espai en busca de lo que ja havia desaparegut ab el temps. Es un héroe despaïsat y en ple ana-

cronisme. Ell no'n sab res de la resurrecció de la personalitat humana, ni de la llibertat de consciència, ni de la ruina de la noblesa, ni del ingrés del poble en la vida pública, sobre del qual s'ha eregit la monarquia absoluta. Ignora que la Ciència ha mort al dogma; que la Bellesa, suprema expressió de la Vida, es la Deesa que tot ho domina, y que'ls mateixos Papas l'han posada sota palli y sobre l'altar del Crist; que'ls Sants, no tenintne ja prou d'ésser tals, pera ésser adorats han volgut ésser hermosos; que la mateixa Verge, pera presentarse al món, ha ematllavat las formas bellas á la divina Venus.

Ell no més veu «torts que redressar, ofensas per vindicar, justícia que fer»; y munta á cavall, y surt á exercir la sublim magistratura nómada, pels camins més solitaris de la vida humana.

Respecteu! No vos en riguéu! Es un anacronisme vivent, però es un noble anacronisme!

Don Quijote té las grans qualitats del geni: la visió alta, la forsa impulsiva, l'activitat persistent, el coratge, el desinterés á tota proba. No vol viure inútilment. Sab que té una misió que cumplir sobre la Terra. No conta'ls obstacles. No l'espanta'l patir. Accepta ab plaer el sacrifici; y s'ha dit d'ell qu'era un boig!

No: la seva *psiquis* no l'ha abandonat. Ella està present en ell y es activa; però funciona en el buyt.

No li manca la rahó: lo que li manca es el coneixement. El seu càlcul es perfecte; mes se funda en datos ilusoris. Donéu á *Don Quijote* l'habitud de la observació, doneuli saber, ponderació exacta, y tindréu en ell, com ja hem dit, el perfecte tipo tan desitjat del *Super-home*. Es com aquell sabi de la antigua parábola ateneiense que caminava á reculons mirant al cel, y caygué dintre d'un pou.

Nietzsche ha dit en *Zarathustra* (1) que tot geni porta en si tres *hipostasis*. Per la primera es un camell que, carregat ab l'enorme bagatge de la observació y dels coneixements, travessa'l desert de la vida ab peu

ferm y marxa pausada. Per la segona es un lleó inflammat d'entusiasme, brau en la lluita, fort y ardent com el sol; alt y noble en els seus propòsits. Per la tercera es un nen, sense malícia; cast, innocent, dret y franch en sas intencions, desprovehit de tota astúcia y cándit per temperament. Donchs bé: *Don Quijote* té tan sols las dugas últimas encarnacions, las més nobles. Ell es lleó é infant, però li manca'l bagatge del camell pera que pugui travessar ab peu ferm el gran desert de la vida.

Per aixó cau el divi tripode: porque li manca un peu ab que apoyarse sobre la terra. En aixó consisteix el seu desequilibri, la seva follia.

Sense la observació y'l coneixement adequat, desafia al món qu'ell imagina dividit en dugas meytats absolutament diferents, en els dos regnes del dogma catòlich: el dels bons y'l dels dolents, el cel y l'infern. Y més atrevit que l'arcàngel del Apocalipsis, que manava las legions celests, se presta á donar ruda batalla, ell tot sol, al exèrcit de Satanás sobre la Terra. L'*hidalgo* castellà es tan gran, es tan alt, que'l seu esguart no distingeix las mitjas tintas. El medi verdader de la vida real està molt per sota d'ell y no pot véurel: la seva altura colossal li impedeix. No veu més que'l bé y'l mal absoluts. S'enlayra tant, que'l seu ideal de Justicia plana sobre todas las institucions humanas.

Las lleys no signifiquen res pera ell. La llibertat en ell es espontania, acció continua, y tant la extrema, que sembla un suprem anarquich. El seu ideal de Justicia es superior á governants y á governats. No reconeix l'alcalde. L'agutzil es un intrús en el seu domini. La vara del corregidor li sembla'l ceptre irrisori de canya que'ls sayons posaren en las mans del divi Mestre. En la *Santa Hermandad* hi veu solzament una patuleya de brétols que ve á fer una baixa concurrencia á la noble cavalleria. L'ideal d'un dret espontani y absolutament lliure, com sortit d'una inspiració sobrehumana, el fa hostil á tota magistratura constituïda. La Justicia reduïda á reglament, se transforma per ell en injusticia, els jutjes en butxins. Ell la porta en el cor la Justicia, y'l seu bras armat n'es el fidel servidor per tot arreu y sempre. Aixís ho diu: «No tinch altra lley que la meua es-

(1) *Also sprach Zarathustra*; part I. cap. III.

pasa, ni altre códich que la meva voluntat.»

Absol y condempna en un instant. En un instant deslliura o castiga. Es tan magnanim, que per un punt de confessió dona la llibertat a tot un presidi. Fraternisa ab els bandolers en odi a la policia regular que'ls vol dar cassa. Als esbirros de Deu, prefereix els cavallers del diable; els bandolers de las Guillerias, als *corchetes* dels tribunals. En Roch Guinart, al president de l'Audiencia.

L'idealisme de *Don Quijote* no reconeix limits. Del mateix modo que un escultor treu una Venus d'una roca, ell d'una totxa paga-sa'n fa una bellesa celestial. No veu el seu rústich cos, no veu las sevas qualitats grolleras, ni la seva vulgaritat plebeya. Solzament veu lo que deuria ésser; una gran dona ab la virtut que la faria famosa entre totas las altrás donas conegudas. Com tots els sers superiors es diferent dels altres, absolutament diferent. Caminant per un desert, isolat dins de sa armadura, no té res de comú ab el comú de la gent. Per'xó la realitat en ell se venja crudelment del menyspreu sublim ab que la tracta. Aixís se reduheixen a pols las sevas més altas empresas. Un gra d'arena fa relliscar aquest colós. Totas las sevas empresas s'esvaneixen, tots els seus propòsits abortan. Sempre s'equivoca: pren una posada per un palau magnífich, una fastigosa mossa d'hostal per una superba sultana. Las sevas gestas degeneran en extravagancias insensatas; el seu ideal es tan gran, que l'enlluerna y li impideix distinguir las cosas. Pren una bassina de barber per un helm d'or; embesteix molins de vent creyentlos gegants; burxa bots de vi com si fossin «fellons malestruchs»; desbarata a cops d'espasa una funció de titellas; assalta una professó de cucurullas com si fossin *papus*; y quan es seriós el perill, sembla que'l perill el desdenyi: els lleons de carn y ossos el compadeixen y li tornan la espatlla; el riu en que's tira l'escup a terra; els toros el revolcan per la pols sense ferli cap mal. Els elements per ell desafiats ni menys se'l escoltan.

Com succeheix a totas las ánimas grans, l'èxit li falla per tot arreu. Busca cosas superiors y troba petitesas; anhelant cosas ideals, sols se li presentan vulgaritats. Se fia de

qui's burla d'ell. Res respón a sas aspiracions. Quan corre pels camins, s'obstina en trobar emirs altius y's topa ab traginers bandarras. Las cimattarras al càureli dessobre se transforman en bofetadas. Desafia la mort, y sols obté nyanyos. Sempre's contús, may seriament ferit. A n'ell sols li tocan els cataplasmes: els vendatjes, las operacions quirúrgicas li están vedadas.

Com succeheix en la vida del món, sembra el bé y recull el mal. Las victimas qu'ell posa en llibertat l'insultan; el baylet que deslliura de las deixuplinas del seu amo, l'ompla d'injurias. Per mancansa de visió clara, aquest héroe cau en el ridicul.

El seu defecte es no distingir. Quan *Sanchó* riu porque ell ha confós el soroll dels batans ab el dringar de las armas en un combat, ell li respón dignament que un cavaller no està obligat a distingir de sorolls, y que per tant no li pertoca a n'ell el reconeixement si la remor que's sent, ve d'un batant o d'un'altra cosa qualsevulga.

Peca com la Espanya castellana, que simbolisa, per orgull ignorant, per absolutisme, per aïslament, per no diferenciar las cosas. Mes, per altra part, ell es discret quan rahona; judiciós y prudent en els consells; eloqüent y erudit en els discursos literaris. Y qué n'es de cortés! Quánta discreció no usa en las sevas disquisicions amorosas! Quánta grandiloqüencia en els seus discursos! La seva paraula es un perpetuu *Sursum corda*. Las posadas y hostals per ell freqüentats, semblan corts senyoriais. S'asséu a la taula greixosa ab la dignitat d'un Par de Fransa a la Taula Rodona. La seva magnanimitat el fa superior a tota miseria terrena. Mes, per desgracia, li manca'l coneixement, y aixó'l pert sempre!

Se deya que Cervantes, a mida qu'anava creant aquest tipo, s'afeccionava ab ell com un pare ab el seu fill que veu creixe al seu costat. En la primera part el flagella crudelment ab els assots de la realitat. Sembla que l'hagi concebut entre riallas y sarcasmes. Mes prompte l'artista s'enamora de la seva creació y la dignifica. A mesura que un avansa en la lectura del *Don Quijote*, l' veu progressar; va creixent en honor, en dignitat, en justicia. Els seus moments de seny au-

mentan; els seus dies tranquils se prolongan; las sevas quimeras cavallerescas s'atenüan. Té moments tan clars, que sembla rebre la inspiració del esperit d'Alfons el Sabi, quan recorria las dugas Castellans promulgant lleys y dictant sentencias.

El mateix Sancho's puleix y s'educa a forsa de tractar al seu noble senyor, á qui acompanya. Sembla que, ab la continua franquesa, l'un hagi pres quelcóm del altre á forsa d'estar junts. *Sancho* s'eleva: *Don Quijote*'s reposa.

Com la rojenca argila que al costat de la flor pren la olor d'ella, el rústich al costat del *hidalgo* n pren la *hidalgüa*. Sa golafreiria minva; la seva rusticitat va pulintse; disminuheix el seu egoisme; la seva fidelitat y'l seu desinterés augmentan. L'estúpit servidor esdevé escuder lleal; y al fi arriba á mirar ab respecte la folia del seu amo, de la que'n sent vagament la grandesa.

Quan *Sancho* consegueix el trono de la promesa *ínsula*, ja la bestia rústica s'ha transformat en home culte. Aquell *Calibán* ha pres quelcóm d'*Ariel*. Cervantes y Shakespeare han coincidit. Al final de l'obra ja no fa riure l'ilustre *Caballero de la triste figura*. Ja'ns sentim indignats en contra de qui d'ell se burla. Quin menyspreu no desperten las burlas de que ell es objecte per part d'un capellá pedant y d'un barber burleta! Quin despreci no sentim envers aquells duchs que's diverteixen ab el seu hoste entregantlo á las farsas de las criadas, cambreras, majordoms y lacayos! Quina pena no'ns causa'l trobar a aquell héroe servint de passatemps á aquells nobles, de provincia! Al véurel fet una joguina de tals imbécils, un desitjaria qu'ell se'n adonés y'ls fes a trossos ab la seva espasa, tal com si fossin els titellas de *maese Pedro*.

Y quina fi es la seva! Y quán tristament dramática! Y cóm el seu acabament resulta altament simbólich! Entra á Barcelona, en el país práctic de la realitat, y la seva entrada es causa de riallas entre'ls botiguers y'ls viandants que se'l miran. Aquí, en la terra de lo productiu, de lo útil, y precisament en aquestas platjas mercantils, cau ell vensut pel batxiller de la *Blanca Luna*.

Aquest, al tombarlo á terra, li ha tret l'i-

deal. No l'ha ferit en el pit; però l'ha mortalment ferit en l'ànima. Desarmat, queda obligat á renunciar á la cavalleria errant. Aniquilada la seva heroica energia, la seva vida ja no té rahó d'ésser. Desfet el seu somni, s mor. L'entussiasme era'l seu motor, el seu combustible; ell l'alimentava. Desde'l moment en que li manca, expira. Imposant silenci al capellá y al batxiller, qu'encara voldrian continuar la farsa en la seva última hora, abandona l'ànima á la freda rahó que baix la forma de la mort se li presenta.

Com un Deu de l'antiga mitologia épica, *Don Quijote* es la personificació de la Espanya nua é inmensa, però artificial y buyda; producte de la rassa castellana en pro de la Monarquia universal y del Dogma católich infalible. Si! *Don Quijote*, recorrent terras ab las armas, pera proclamar y fer prevaleixe un ideal d'altres temps, com ja hem dit, es el símbol vivent de Castella, de l'aridesa de las planuras grisás de la *Mancha*, la sequedat de quins terrenys recorda la duresa de la seva fesomia, la magror de las sevas carns. Valerós conquistador, absolutista é ignorant, en son profund desconeixement de la realitat del món actual, ab la testa plena de drets caduchs y d'ideas mortas, mirant amunt mes cap enrera, nómada de cos é inmóvil d'ànima, es la personificació de la Espanya Castellana. Avuy, després d'haver estat vensuda, sembla retornar á la rahó: mentres no sigui aixó'l preludi de la seva mort...! Quin gran profeta no fou l'héroe de Lepanto!

POMPEYUS GENER.

(Traduhit de *La Rassegna Internazionale*, de Florencia.)

BAYREUTH-MUNICH

(IMPRESIONS.)

I

«El recuerdo de la personalidad de los intérpretes y de los medios de realización escénica, se borra ante el espectáculo integral, porque cuanto no sea el drama permanece inadvertido. Hasta la investigación crítica se amortigua, y la facultad de analizar y de reproducir literariamente las sensaciones, se paraliza. Es vano intento el recoger las impresiones esparcidas y someterlas a la disección. El *por qué* y el *cómo* escapan siempre, para trocarse en epítetos admirativos. Interiormente, como sentimiento, sólo subsiste lo que se ha *oído* y *visto*.

F. BORRELL: *La Lectura*.

En aquestes paraules del molt intel·ligent crítich de Madrid trobem exactament retratat l'especialíssim estat de nostra ànima durant la completa sèrie de representacions wagnerianes que venim de presenciar. A Bayreuth com a Munich hem intentat agafar la ploma pera exteriorisar nostres sentiments, mes la voluntat ens ha trahit, trobantnos lligats de mans y com atuhidas las facultats pera deixar tan sols lloch a l'admiració. Perque l'OBRA WAGNERIANA, vista de la vora, contemplada en tota sa puresa é integritat, arriba a encisar y avassallar de tal manera, que l'esperit humà's sent transportat a regions ultra-terrenas, la vida queda com sospesa, las nocions de lloch y de temps desapareixen, las horas corran dins del temple del art sense que'ns ne donguém compte, y al abandonar-lo, ab tota recansa, se li entristeix l'ànima, al que's troba altra volta en mitj de las ficcions y mentidas del món després d'haver combregat ab aquella veritat sublim que constitueix l'Art de Ricart Wagner. Impossible es llavors traduir en paraules las impresions rebudas, en va'l pretendre exteriorisar lo que acaba d'arraparse en lo més intim del sér. Possehim la veritat, y tenim por de que fugi al desfollar-la; en un mot: la reflexió's veu ofegada pel sentiment.

Peró tot passa. Avuy, altre cop allunyats d'aquella terra de promissió, torna a envoltarnos la calma, aquesta ensopidora calma simbol d'inanició, y buscant un consol pera tan sobtat contrast, aném a coordinar algunas ideas sobre lo qu'hem vist y lo qu'hem sentit, pagant ensemps el deute contret ab nostres lectors.

Pel devant nostre han desfilat las immortals creacions de Ricart Wagner, desde'l *Holandès a Parsifal*, desde la primera pedra fins al cimbori d'aquest monument super-humà qu'ha vingut a rompre tots els motllos

pera crearne un de nou ahont poder fondre totas las arts dels pobles en un art universal y únich. Pera comprendre bé aquest art nou, pera capirlo en tota sa trascendental grandiositat, no basta la contemplació parcial y esgarriada de las columnas y capitells del edifici: es menester seguir pas per pas el procés de la construcció, y després d'examinar ab coneixement de causa'ls materials empleats en cada part y l'intima relació d'uns ab altres (sols possible per la comparació successiva é immediata) admirar el coronament de l'obra, la clau del edifici, l'última paraula del credo wagnerià, sintetisada en el sagrat poema de la Redempció.

Parsifal... En aquest mot trobem compendiada, enaltida y purificada tota la doctrina wagneriana. No coneixém cap obra de art que puga compará'seli, ni hem sentit may emoció més fonda que al contemplarla, ni sabém avenirnos ab la idea de que son autor hagi sigut un home com els altres (en apariencia), puig *Parsifal* no sembla la creació d'un mortal, sinó d'un Deu. Perque és, en efecte, l'obra mestra del Deu de la música, qu'avans d'abandonar el món terrenal va voler deixarnos en ella escrit el seu testament. Y aquest testament es un veritable Evangeli en el qu'haurán de apendre y meditar molt las vinentas generacions. Portar a la escena els més sagrats misteris, ferhi bategar al seu entorn las passions humanas y construhir ab aixó una obra d'art, convertint en sublimitat lo que tractat per altre hauria sigut profanació, es empresa sols reservada a un sér sobrenatural. *Parsifal* es el balsam més sanitos que coneixém, el consol més eficaç pera las tribulacions de l'ànima, l'afirmació més esplendorosa pera qui dubti; es, en fi, una creació que supera a tot lo intentat fins ara per lo sublim de sa concepció, per la genialitat del desenrotllo, per la simplicitat dels medis empleats, y més encara, per la perfecta fusió del pensament filosòfich ab la forma artistica, de la inspiració del poeta ab el geni del compositor.

Indubtablement, lo primer qu'havém de reconeixre en Wagner son sas portentosas dots de poeta dramàtic, sense las quals l'obra del músich no hauria alcançat la significació y transcendencia que per tot se li ha reconegut. Y si aquestes facultats s'hi descobreixen en cada producció, al pintar de mà mestra'ls diversos estats de l'ànima, ab sas passions y sentiments més contraposats, molt més manifestas se'ns presentan quan el poeta, elevantse encara ab ardida empena sobre son ja prou enlayrat nivell, gosa abordar el més trascendental de tots els temas y portarlo a la escena baix la grandiosa forma de *festiva sagrat*. En ell no hem de veurehi altra finalitat que l'obra d'art, puig lo contrari fora desnaturalisar las intencions del autor; però d'aquesta obra d'art pur, se'n desprén

tota una doctrina de consolació, de fraternitat y d'amor.

Kundry y Parsifal, la pecadora y el Redemptor, son creacions que sobrepassen tots els motllos escènichs pera remontar á esferas que semblan infranquejables. La doble naturalesa encarnada en aquella feréstega creació femenina, éns dona la figura més sorprenent qu'hem vist sobre la escena: el pecat empleantse en el servey del Gral, la esclava del esperit del mal cercant el bé pera'ls seus enemics, la extraviada fent devenir conscient al sér pur y senzill per medi de la compassió, y portantlo al compliment de l'obra redemptora... Quin quadro més ideal! Kundry es un dels caràcters més complexos y més fonament sentits de tot el teatre wagnerià, suggestionantnos com cap altre durant tot el curs de l'obra. Sa aparició com un sér salvatge, sos crits feréstechs, sas actituds d'endimoniada'ns corprenen durant tot el primer quadro y forman un contrast inmens ab sa figura ideal en el jardí encantat, quan, possehida de tots els encisos de la dona, emplea'l seu art màgich pera intentar, en va, la conquesta de Parsifal. Y quan en la prada esplendenta del Divendres Sant apareix transformada, per l'acte conscient del noy esdevingut héroe que la purifica ab l'aygua redemptora, sa figura de veritable Magdalena acaba d'adquirir una grandiositat qu'arriba á conmourre'l cor més endurit, puig l'acció purament interna, la plasticitat del passatge sagrat y las sublimes harmonias de la página musical que l'enquadra, se fonen en un tot ideal, constituhint el més perfecte dels conjunts artistichs.

Semblant impressió produheixen las grandiosas figuras de Parsifal y Gurnemanz, herms contrast de la joventut y la virilitat, de la inconsciencia y la reflexió. La presentació del protagonista matant tot lo que troba al seu pas, la revelació de sa plena ignorancia á las preguntas de Gurnemanz, la sentida reprensió d'aquest, que acaba per arrencarli llágrimas d'arrepentiment, sa emoció al rebre novas de sa oblidada mare y sa demanda inconscient envers el Gral, son d'una intensitat poética imponderable. No menys emoció produheix la seva presencia extática durant tota la escena de la Consagració, en que, ab tot y no pronunciar paraula, sa figura adquireix sorprenent relleu y sembla fernes endevinar tot lo que passa en l'interior de la seva ànima. Però'l caràcter de Parsifal se revela d'una manera complerta en sa grandiosa escena ab Kundry, en aquella lluyta sens igual entre la virtut y la temptació, quadro inspiradissim d'una bellesa poética y d'una profunditat filosòfica admirables. Tot el cant encisador de Kundry es un model de sentiment, del més pur y elevat estil, y la escena aumenta en grandiositat quan el bes amorós desperta en el cor de Parsifal el recort de la ferida de

Amfortas. La evocació de la sagrada cerimonia y la revelació en l'ànima del noy de la misió redemptora que li está destinada, son páginas hermosissimas, en las que Wagner se'ns revela més qu'en lloch el mestre sentit tots els mestres de la poesia dramática, y ellas solas bastarian pera fer son nom immortal.

Peró encara hi há un més enllá. Després de las ideals esferas á que'ns hem sentit transportats en la maravellosa escena de la Consagració, després de tots els encants del jardí màgich de Klingsor y de la grandiosa batalla entre'l bé y el mal, encara trobem páginas de goigs més inefables; y en efecte, arriba á produhirlos en el darrer acte'l grandió quadro del Divendres Sant. No sabriam còm descriure'l sens fi de bellesas que s'hi troban d'un cap al altre, l'aparició dels tres personatjes complertament transformats, y en particular la del noy devingut home y armat cavaller. Tot el quadro es una continuada emoció, aixis en la pregaria de Parsifal com en el lavatori de sos peus per Kundry, seguit de sa unció com á rey, y del baptisme de la pecadora pel Redemptor, y finalment el cant solemne d'aquest envers la prada somrient, passatge que supera en poesia á tot lo que coneixém. Lo mateix podém dir de tot el quadro ultim: l'enterro de Titurel, la cura de la ferida d'Amfortas y la Consagració final, en la que l'ànima queda extasiada en la contemplació de tanta bellesa, que voldria poder assaborir ilimitadament...

Es difícil fixarse en el treball orquestal de *Parsifal*, apartant l'atenció de l'acció que devant nostre's desenrotlla, lo qu'es degut en primer terme á l'indole especialissima del assumpto, á la grandiositat del quadro que continuament estém admirant, y, per altra banda, á que la música no pren en ell may una part predominant, sinó que, ab tot y ésser d'una importancia extraordinaria, se limita á acompanyar l'acció, de la qual ve á ésser una conseqüencia. Wagner utilisa'ls sons musicals, de la mateixa manera que la paraula, com elements auxiliars, qu'emplea indistinta ó alternativament segons las situacions; mentres el llenguatge parlat pot expressar el pensament del autor en tota sa intensitat, ell es el que predomina y'l treball orquestal se concreta á apoyarlo á titol de comentari; mes quan la paraula es impotent, quan se tracta dels aspectes més intims de l'ànima, de situacions purament internes, llavors Wagner desplega tota la riquesa musical pera deixar ben definit lo que podria quedar ignorat. Però las páginas sinfónicas que ab tanta esplendidesa'ns ofereix al tractar altres assumptos, quedan aquí rellegadas á un número secundari: els preludis dels actes y'ls cambis de quadro, es á dir, quan l'acció queda interrompuda. Durant el transcurs d'ella, l'espectador está sempre pendent del diallech, no sols el parlat, sinó també'l

llenguatge mimich o plàstich. Així, en las llargues pausas, en las escenas d'oració, de meditació, etc., nosaltres no escoltem may la orquesta, sinó que seguim continuament al personatge, produhintnos l'efecte de que aquell llenguatge dels sons ens arriba directament del interior d'aquest. Lo mateix succeïx en la grandiosa escena de la Consagració: quan a la vista del Sant Gral cauhen genolls en terra tots els presents y arriban de las alturas las veus celestials, no sentim pujar aquellas divinas harmonias musicals del fons de la orquesta, sinó que'ns semblan devallar de dalt de la cúpula embolcallant las veus dels infants. La il·lusió no pot ésser més completa, y resulta una clara demostració de l'absoluta compenetració del músich ab el poeta dramàtic.

Tant en l'empleo dels temas conductors com en el treball d'instrumentació, trobem en *Parsifal* una simplicitat de medis notabilíssima. Els leit-motivs resultan tots d'una inspiració y frescor tan extraordinarias, que son una prova més del geni sobrenatural de Wagner. Lluny de semblar produhidas en la senectut d'un home que tant hagué de lluitar per la vida, semblan sas melodias fruyt d'una eterna primavera, fins al punt de que podem col·locarlas entre lo més inspirat qu'ha produhit. Las melodias del encis matinal de la prada, de las noyas-flors y del encantament del Divendres Sant, eminentment descriptivas, respiran una delicadesa, frescor y encis imponderables. En cambi, els temas de caràcter religiós, que son els que dominan en l'obra, omplenan tan a maravella'l seu fi, que no coneixem en tota la música d'iglesia res que produheixi tal emoció y unció religiosa. La instrumentació es la més clara y depurada de todas sas partituras; a pesar de sa gran riquesa polifónica, es remarcable la senzillesa de la construcció y l'escàs empleo de las complicadas combinacions orquestals, que tant havia prodigat en sas darreras produccions.

Molt més seguiriam escrivint sobre las maravellas de l'última creació wagneriana, però traspassariam ja l'espai de que disposem. A la execució d'aquesta obra y de las demés del teatre wagnerià'ns dedicarem ab preferència en els números següents.

JOAQUIM PENA.

NOVAS

No disposem de temps ni d'espai pera dar compte dels darrers importantíssims meetings catalanistas celebrats. Sols dirém que en todas las poblacions l'entusiasme fou delirant, acudinthi gran gentada dels pobles vehins. A Tremp els individus de la Permanent de la *Unió* foren rebuts en mitj d'ovacions y de salvas. El meeting resultà vera-

ment grandios y conmovedor, y segurament de gran profit pera Catalunya.

Un altre se'n prepara ab motiu de la sessió inaugural del «Centre Catalanista Sarrianch», que tindrà lloch a Sarrià'l dia 15, ab el concurs de la Junta Permanent de la *Unió Catalanista*, quins individus hi assistirán, prometent ésser un acte verament solemne.

A propòsit d'aquest Centre, llegim en *El Sarrianch* que darrerament ha pres un acort important, com es acudir a la lluita electoral en las vinentas eleccions municipals. Y pera que de las eleccions ne surti una representació digna y verdadera de Sarrià, el Centre anuncia que convocarà a todas las entitats y agrupacions de la vila a fi d'aprobar, després de discutida, una candidatura de personas honradas y amants de la seva autonomia municipal.

A Igualada tingué lloch el passat diumenge a la tarda un gran meeting de propaganda federal, y a la nit una vetllada que'l Centre Federal d'aquella ciutat dedicà al Consell Regionalista de Catalunya.

Ens dolgué véurens impossibilitats d'assistir a tan importants actes, als que forem galantment invitats y particularment ens hi associarem de cor, donchs no podem menys de veure ab gran simpatia als federals catalans declarant guerra contra tota mena d'unitarismes y de reaccions y jacobinismes lliberticides.

La Lliga Espiritual de Nostra Senyora de Montserrat tingué l'atenció d'invitar-nos a la missa qu'ahir, 11 de setembre, se celebrà en l'altar de la Verge de Montserrat de la iglesia de Sant Just, en sufragi de las ánimas dels catalans morts en defensa dels drets de la seva terra.

La significació patriòtica d'aquest acte religiós, atragué a molta gent desitjosa d'honrar la memoria dels màrtirs de nostras arreballadas llibertats. La premura ab que ha de sortir el número'ns priva d'ocuparnos més extensament d'aquest acte, que com cada any resultà molt solemne y, en son acabament, entusiasta a tot serho.

Publicacions rebudas:

La Mort y la Donzella, cansó XI del «Cançoner Popular»; el programa de la festa major de Sarrià de Girona; *Corrida de bous*, comedia bilingüe en un acte, original de Salvador Bonavia, publicada per la «Biblioteca Dramàtica Regional»; preu, una peseta; y *L'última calaverada*, monòlech en prosa original de Ramón Ribera; preu un ral.

Fidel Giró, impressor. — Carrer Valencia, 311.